

Patriarhul și martirul — Ioan cel Milostiv și Anastasie Persanul

Dosare hagiografice traduse și comentate de
diac. Ioan I. Ică jr

DEISIS
Sibiu 2018

tala la Damasc, se islamiza lent, dar sigur. Lumea care-i dăduse în primele decenii ale veacului VII pe patriarhul Ioan și martirul persan Anastasie era deja alta. În loc să fie sămânța unui reviriment creștin în Orientul Apropiat, cei doi sfinți au rămas și rămân doar judecători necruțători ai inconsistenței duhovnicești a „creștinătății” lumii lor, dar și ai ambiguităților creștinătăților exterioare și formaliste din toate timpurile, antice, medievale și postmoderne.

diac. Ioan I. Ică jr

Cuprins

Cuvânt-înainte (diac. Ioan I. Ică jr)	5
I. Ioan cel Milostiv — un patriarh și două „Vieți” între două imperii	
Lauda Părintelui nostru Ioan cel Milostiv, arhiepiscopul Alexandriei, scrisă de Sofronios și Ioan	
— primul rezumat	11
— al doilea rezumat	24
Viața și conduita pe scurt a cuviosului Părintelui nostru făcător de minuni Tychon	29
Sectele antichalcedonienilor din Alexandria	35
Două epitafuri pentru Ioan cel Milostiv, scrise de Sofronios al Ierusalimului	53
Cele care lipsesc din viața Părintelui nostru arhiepiscopul Alexandriei, Ioan cel Milostiv, scrise de Leontie, episcop al Neapolisului insulei Cipru	55
Prolog (55) / Economul Mina (59) / Povestea lui Zaharia (60) / Înregistrează pe toți săracii și le fixează o alocație (62) / Reglementează greutățile și măsurile (64) / Pune capăt corupției din justiție (65) / Veghea-	

ză ca oricine să i se poată adresa direct (65) / Întristat când nimeni nu face apel la el (67) / Muștră lipsa de generozitate față de refugiați (68) / Vedenia avută ca tânăr în Cipru (70) / Face milostenie aceleiași persoane de trei ori într-o singură zi (72) / Armatorul naufragiat (72) / Străinul prădat și donația văduvei (75) / Patriciul Nichita — conflict și împăcare (77) / Refuză hirotonia unui sponsor căsătorit de două ori (80) / Recuperează un cleric ranchiunos (82) / Altă dispută cu patriciul Nichita (84) / Nepotul Gheorghe (86) / Diaconul Damian (88) / Discuțiile din consistoriul patriarhal (89) / Cum a pus să i se construiască mormântul (90) / Ajută reclădirea bisericilor din Ierusalimul devastat (91) / Povestea cuverturii lui Ioan (92) / Vameșul Petru (95) / Cum se folosea de citirea „vieților” sfinților Părinți (100) / Monahul eunuc și fata evreică (101) / Folosul rugăciunilor pentru cei adormiți (105) / Mângâierea unui donator generos (106) / Episcopul Troilos (109) / Dezastrul flotei bisericii (111) / Un răspuns memorabil (113) / Împrumutul amănat, compasiunea promptă (114) / Dreptatea neamănată (114) / Pedeapsa amânării (115) / Sfătuitoarii Ioan și Sofronios (116) / Stăpâni și sclavi (116) / Orfanul lăsat în grija Maicii Domnului (118) / Răbdare cu datornicii recalcitranți (119) / Răspunsul dat ereticilor teodosieni (121) / Vitalie și prostituatele (122) / Răbdare în insulte (128) / Învață pe un bancher milostenia (128) / Împacă un demnitar ranchiunos (130) / Îndreaptă pe cei mândri (131) / Despre gândirea umilă (132) / Combate ieșirea de la Liturghie (136) / Tăcere în altar (137) / Patriarh ascet (137) / Întemeiază mănăstiri (137) / Scrisoare împotriva comuniunii cu ereticii (138) / Împotriva judecăților pripite (140) / — exemplul Porfiriei/Pelaghia (141) / Doi cizmari (142) / Refugiat în Cipru, i se vestește sfârșitul (143) / Trupul lui Ioan, gloria orașului natal (145) / Testamentul și mutarea la Domnul (146) / Minunea de la îngropare (148) / Minunea mărturisirii șterse (149) / Semne minunate la Alexandria și în Cipru (152)

Sinaxarul constantinopolitan	155
Vechile Sinaxare românești	157

II. Anastasie Persanul — un martir între trei imperii

Viața și martiriul sfântului Anastasie Persanul ...	165
În Persia (169) / Adus la credință de Crucea Domnului (170) / Botezat și monah în Ierusalim (173) / Ispite (175) / Mărturisitor la Cezareea (176) / Din nou în Persia, mărturisitor și martir (185) / Trupul martirului (190)	
Viața, conduita și lupta cuviosului martir Anastasie care a dat mărturie în Persia, scrisă de Gheorghe Pisidianul	193
Readucerea rămășiței sfântului martir Anastasie din Persia în mănăstirea lui	227
Relatare a minunilor sfântului martir Anastasie ..	233
Minunile sfântului Anastasie făcute în Orașul Roma	251
Sinaxarul constantinopolitan	265
Vechile Sinaxare românești	269

*

Patriarhul și martirul — compasiune și mucenicie la sfârșit de lume (diac. Ioan I. Ică jr)	275
--	-----

cinci contemporani (275) / primul conflict al civilizațiilor (276) / cronică geopolitică comentată (276) / sub semnul apocalipsei (297) / schimbarea socială și culturală a unei lumi (317) / creștinătatea biruitoare — schimbare și diversificare (322) / revoluțiile „iubi-

rii de săraci" (327) / episcopii antici — sfinți și funcționari (330) / Anastasie Persanul — dosarul hagiografic grec (334) / — dosarul hagiografic latin (337) / un sfânt și epoca sa — o interpretare magistrală (338) / un călător între două imperii și două religii (339) / hagiografia palestiniană în secolul VII (343) / „viața” — replică spirituală la un conflict geopolitic (344) / creștinii în Persia — coexistență și martiriu (347) / triumf eshatologic devenit dezastru apocaliptic (350) / cult în cele două Rome (352) / citat de Sinodul VII Ecumenic (353) / inclus în Sinaxar (354) / Cipru — sfinți și hagiografi (356) / un patriarh hagiograf — „viața” sfântului Tychon (359) / Ioan cel Milostiv — dosar hagiografic (362) / primul studiu (366) / „viața” „scurtă”, prima ediție (368) / o „viață” anonimă și surprizele ei (370) / prima biografie — elogiul funebru (372) / „viața” „lungă”, descoperire și editare (375) / un portret psihologic (377) / metoda hagiografului sub privire critică (379) / Ioan patriarhul, personajul real — revelațiile contextelor (382) / spiritualitatea contestatară a hagiografului Leontie — două interpretări (387) / clarificări textuale (388) / motivația hagiografului (389) / construcție spirituală și detalii istorice (391) / o spiritualitate nonconformistă (395) / sfințenie în lume (398) / nostalgia unui ascetism urban (402) / o altă abordare a hagiografiei leontiene (403) / adevărata motivație a lui Leontie — critica creștinismului epocii sale în dialog cu Evanghelia (406) / două „vieți” în oglindă (410) / pentru un nou tip de sfințenie (414) / pe fundalul epocii sale (417)

Editura și Librăria DEISIS

str. Timotei Popovici, nr. 21, 550164 Sibiu

tel./fax 0269 214272

www.edituradeisis.ro

Difuzare: SC SUPERGRAPH SRL

str. Ion Minulescu, nr. 36

031216 București, sector 3

tel. 021 3206119, fax 021 3191084

șoseaua Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 67–69, 700498 Iași

tel. 0232 276221, fax 0232 232588

www.imprimeriiledavid.ro

Ioan cel Milostiv,
arhiepiscopul Alexandriei

scrisă de Sofronios și Ioan

(1.0)

I

Ioan cel Milostiv — un patriarh și două „Vieți” între două imperii

Ioan cel Milostiv, cel care a trăit în secolul al IV-lea, este un personaj extraordinar și cu multe nume, opelativ plecând de la o covârșitoare bunătate imitatoare a lui Hristos¹, ne cheamă la prezentul banchet al laudelor² lui punând înainte spre comuna osîrțare ca o înepuizabilă delectare preacurioasă povestiri ale realizărilor și excrefărilor³ lui; prin care delectându-se se orice suflet iubitor de zuzire și de Dumnezeu se veseliște stărnit fiind astial cu zel dumnezeiesc spre o înținare cinstitoare de Dumnezeu, sat în chip deosebit e slăvit Domnul slavei, Cel care e mereu slăvit în slujitorii Lui și slăveste în schimb în chip stralucit pe cei care-L slăvesc pe El [cf. 1 Pt 2, 30]. Hai deci să ne apucăm după putere de această relatare am-

¹ BHG 887a, CPG 7647. Traducerea textului editat de Hippolyte Delehaye, „Une Vie inédite de saint Jean l'Aumônier”, *Revue de la Bibliothèque* 45 (1927), p. 19–26.

² ὁ τὸς εὐδοκίᾳς ἐργασίας.

³ Ex hyperbolicis Christum in laudem christotitōis.

⁴ Epistolē.

⁵ Katorchōmetōn kai pleonēktōn.

Lauda Părintelui nostru Ioan cel Milostiv, arhiepiscopul Alexandriei <scrisă de Sofronios și Ioan> (620)

— primul rezumat¹

1. Marele slujitor al lui Dumnezeu și credincios arhiepiscop Ioan, cel cu supranumele milosteniei², care și-a luat acest extraordinar și cu mare nume apelativ plecând de la o covârșitoare bunătate imitatoare a lui Hristos³, ne cheamă la prezentul banchet al laudelor⁴ lui punând înaintea spre comună ospătare ca o inepuizabilă delectare preadulcile povestiri ale realizărilor și excelărilor⁵ lui; prin care delectându-se orice suflet iubitor de auzire și de Dumnezeu se veselește stârnit fiind astfel cu zel dumnezeiesc spre o imitare cinstitoare de Dumnezeu, iar în chip deosebit e slăvit Domnul slavei, Cel care e mereu slăvit în slujitorii Lui și slăvește în schimb în chip strălucit pe cei care-L slăvesc pe El [cf. 1 Rg 2, 30]. Hai deci să ne apucăm după putere de această relatare amă-

¹ BHG 887v. CPG 7647. Traducerea textului editat de Hippolyte Delehaye, „Une Vie inédite de saint Jean l'Aumônier”, *Analecta Bollandiana* 45 (1927), p. 19–26.

² Ho tēs elēmosynēs epōnymos.

³ Ex hyperballouses Christomimētou chrēstotētos.

⁴ Epainōn.

⁵ Katorthōmatōn kai pleonektēmātōn.

Libris
Respect pentru oamenii și cărți

nunțită⁶, călăuziți în tema ce ne stă înaintea de soliile și conlucrările lui iubitoare de îndurări.

2. Acest vestit luminător al Bisericii și mare între sfinți Părinte a fost nobilă odraslă și cinstită creștere a insulei Cipru și nu coboară din părinți neînsemnați sau oarecare, ci foarte străluciți⁷ ca neam și foarte iluștri ca renume. Fiindcă tatăl acestuia, numit Epifanie, a fost atât de strălucit⁸ și însemnat în viața sa, potrivit numelui său, încât a fost ales de suveranii de atunci să-i fie încredințate, ca guvernator⁹, frâiele insulei Cipru, și cred că nu e neverosimil atunci a judeca că și soția lui, mama minunatului Ioan, era și ea părtașa aceleiași fericite sorți și străluciri¹⁰ cu bărbatul ei.

3. Crescut fiind, așadar, acest preanobil copil de preanobilii săi părinți în toată educația și povățuirea Domnului și ajungând la măsura vârstei creșterii și progresului trupesc și sufletesc, e însoțit în chip legiuit în comuniunea nunții cu o soție, primind jugul coabitării, nu însă potrivit unei intenții proprii, ci potrivit avizului¹¹ autorității paterne, cedând nu atât din simplitate, cât mai degrabă fiind forțat la asta printr-o constrângere. Iar un indiciu al înclinării aceuia mai mult spre necăsătorie e faptul că, iubitor de curăție¹², o practica și după legătura căsătoriei; cu nume și de formă primise contractele logodirii, dar din îndrăgostire de castitate¹³ s-a abținut mult timp de la actele conjugale, până ce

socrul, simțind acest lucru, s-a supărat rău și a amenințat că va denunța printr-o învinuire intenția celui nevinovat. Cedând cu suflet mare acestor amenințări, ca unul care era acomodant¹⁴ în toate și se îngrijea mult să nu scandalizeze pe nimeni, se dedă și actului neinterzis al unirii sexuale, prin care s-a dedicat cu rod bun și nașterii de copii, devenind, potrivit legii firii, tată al unor copii. Dar întrucât aceștia au schimbat această viață chiar în floarea vârstei și însăși soția lui a suferit moartea nu mult după asta, având desăvârșită libertate de toate poverile și grijile vieții, s-a dedat pe sine însuși în întregime grijii cum să placă Domnului făcându-se, potrivit marelui apostol, tuturor toate [cf. 1 Co 9, 22] și neuitându-se la folosul lui însuși, ci la acela al celor mulți [cf. 1 Co 10, 33], cum anume să fie conduși pe o cale bună. Căci în toate era tot timpul îndrăgit de toți, povățuind, îndemnând, recomandând, pacificator, binefăcător, împăcând și arătând tot timpul cu grijă sânguința pentru orice fel de virtute culminantă.

4. Plecând de la acestea, a ajuns vestit și dorit nu numai de cei stăpâniți și simpli, dar chiar și de împărații înșiși, de cei mari și demnitari¹⁵. De aici vine faptul că, forțat foarte tare de împăratul Heraclios¹⁶ la sugestia lui

¹⁴ *En pasin oikonomikos.*

¹⁵ *Basileusi kai megistasi kai archousi.*

¹⁶ Heraclios cel Tânăr, născut în jurul anului 575 în Capadocia ca fiu al lui Heraclios cel Bătrân de origine armeană devenit în 600 exarh al Africii. Din 5 octombrie 610 și până la moartea sa în 11 februarie 641, Heraclios a fost împărat al Imperiului Roman de Răsărit și întemeietor al dinastiei heracliene. După ce a reușit să încheie triumfător lungul război cu Imperiul Persan al Sasanizilor dintre anii 602 și 628, nu a mai reușit să stopeze invazia arabilor asupra Orientului Apropiat, care la moartea sa au ocupat definitiv Palestina, Siria și Egiptul.

⁶ *Kata meros epexēgēsis.*

⁷ *Periphanōn.*

⁸ *Epiphanes.*

⁹ *Eparchikōs.*

¹⁰ *Periphaneia.*

¹¹ *Kata gnōmēn.*

¹² *Philagnos.*

¹³ *Sōphrosynēs erōti.*

Nichita¹⁷, care fusese cinstit atunci cu titlul de patriciu și exercita puterea alături de el¹⁸, și care a fost și frate de cruce¹⁹ al fericitului, dar și cu asentimentul întregului norod al alexandrinilor, e ridicat în tronul arhieriei lor patriarhale.

5. Umplându-și mintea cu insuflare dumnezeiască, a interzis mai întâi blasfemiatorul adaos al inovației introduse în Trisaghion, expresie goală pe dinăuntru pe care o rostise profanator Petru cel numit Piuarul²⁰, care a îndrăznit să spună fără Dumnezeu: „Sfinte fără de moarte, Cel ce Te-ai răstignit pentru noi.” Fiindcă atunci

¹⁷ Nichita, vărul lui Heraclios cel Tânăr, fiul lui Grigorie patriciul, fratele exarhului Africii Heraclios cel Bătrân. A jucat un rol-cheie în rebeliunea împotriva uzurpatorului Focas (602–610), care l-a adus pe tron pe Heraclios cel Tânăr. În timp ce acesta din urmă ataca cu flota Constantinopolul, Nichita a capturat în 609 Libia (Tripolis și Pentapolis) și Egiptul pentru vărul său. A rămas în continuare la Alexandria ca guvernator miliar și civil al Egiptului alături de patriarhul chalcedonian Ioan, în anii în care asaltul persan asupra Imperiului Roman declanșat în 602 s-a intensificat soldându-se cu ocuparea întregului Orient Apropiat. N-a reușit să împiedice însă cucerirea Egiptului de persani în 618–619, când se retrage la Constantinopol. Ulterior, a devenit exarh al Africii în locul lui Heraclios cel Bătrân, tatăl împăratului, murind în 629.

¹⁸ *Paradynasteusantos*.

¹⁹ *Adelphopoiētos*. Cf. Claudia Rapp, „All in the Family. John the Almsgiver, Nicetas and Heraclius”, *Nea Rhōmē* 1 (2004), p. 121–134, și recenta monografie a aceleiași: *Brother-Making in Late Antiquity and Byzantium. Monks, Laymen, and Christian Ritual*, Oxford, 2016, p. 183–186.

²⁰ Petru Gnapheus/Piuarul, monah akimit din Constantinopol, expulzat pentru miafizism, a fost cu sprijinul împăratului Zenon patriarh antichalcedonian al Antiohiei, unde a păstorit în anii 469–471, 476–477 și 482–488, inițiator al faimosului adaos teopashit la Trisaghion, transformat astfel în slogan antichalcedonian.

când, cu vot dumnezeiesc, a luat frâiele arhiepiscopiei, a găsit numai șapte case de rugăciune²¹ în care se liturghisea cultul ortodox, pe care însă, prin multă purtare de grijă, a făcut să se înmulțească până la șaptezeci și acolo a autorizat legal să se celebreze nepătata Jertfă [euharistică]²².

Refuza cu desăvârșire să ia daruri sau bani sau orice fel de mită, nu numai pentru hirotonie, dar și pentru orice alt pretext și prilejul unei afaceri mici și mari, aducându-și aminte tot timpul de autorul *Proverbelor*, care spune: „Cine primește daruri se ruinează pe sine însuși, iar cine urăște luarea de daruri va fi viu” [*Pr* 15, 27]. Pe lângă asta, de la toți arhieriei și iereii hirotoniți de el cerea certificate²³ pentru păzirea sigură a dreptei credințe și păstrarea tuturor prevederilor adoptate canonic.

Iar în ce privește votările și aprobările hirotoniilor era atât de riguros, încât, scriindu-i odată împăratul despre un monah care simula evlavie să-l hirotonească episcop, examinând cele ale lui și cunoscând că e nevrednic de preoție, l-a reținut într-una din mănăstirile lui poruncind să se liniștească acolo; și cum, după puțin timp, acesta a ieșit și a arătat împăratului cele făcute, l-a trimis înapoi cu mâinile goale la cel care l-a trimis, fără frică și fără sfială față de ordinul autorității imperiale.

Dar pe clericii care se întorceau de la unele din erezii îi primea bucuros, restabilindu-i părtași ai Bisericii catolice, dacă dădeau certificate de pocăință mărturisind

²¹ *Euktēria*.

²² *Proskomidēn*. Patriarhul Ioan autoriza, așadar, ca ortodoxe doar parohiile chalcedoniene care celebrau liturghia fără adaosul teopashit la Trisagion; cf. V. Déroche, *Études sur Léontios de Néapolis* (Studia Byzantina Upsalensia 3), Uppsala, 1995, p. 138.

²³ *Libellous*.

învățătura credinței ortodoxe, primind cele patru sfinte Sinoade Ecumenice și anatemizând toate ereziile împreună cu ereziarhii lor.

6. În acel timp, întrucât armatele persane invadaseră²⁴ și prădaseră tot pământul Siriei, noroadale tuturor orașelor de acolo în număr mare, împreună cu episcopii, ceilalți preoți și demnitarii, se refugiaseră la Alexandria. Cu sufletul său mare și generozitatea voinței sale, i-a hrănit pe toți, procurând fiecăruia din belșug cele de neapărată trebuință. Aflând că unii din episcopii din Alexandria erau săraci, chemându-i i-a reunit pe întâistătătorii mai înstăriți și, prin multe îndemnuri, a decretat ca ei toți și el însuși înaintea tuturor să dea coliturghisitorilor lor săraci în fiecare an câte o livră de aur²⁵. Același lucru l-a făcut și cu presbiterii și diaconii și ceilalți clerici ai Bisericii săraci, îngrijindu-se ca fiecare din ei în tigma lui să primească cantitatea de aur proporțională cu osteneala treptei sale pentru mângâierea trebuințelor lui.

Pe lângă acestea, construind foarte multe cantine pentru săraci și case de găzduire pentru străini²⁶, a decretat ca tot grâul și toată aprovizionarea cu cele de trebuință pentru hrănirea celor aflați în ele să fie procurate din veniturile Bisericii.

²⁴ Persanii au invadat Orientul bizantin în 611, ocupând în 613 Apameea, Edessa și Antiohia, unde au înfrânt grav armatele lui Heraclios. Au invadat apoi Cilicia ocupând Tarsul și Damascul, iar în mai 614 au asediat și devastat Ierusalimul, ducând pe patriarhul Zaharia și sfânta Cruce la Ctesifon. În 615 au invadat Asia Mică, iar în 619 și Egiptul.

²⁵ Litra în grecește, libra în latinește, unitate de măsură antică echivalentă cu 328 de grame, echivalentul a 72 de *nomismata* sau *solidi* de aur.

²⁶ *Ptochotropheia kai xenodocheia pleista*.

7. Iar când o mare foamete strângea orașul și distribuitorii cuviosului procurau neîncetat, după obicei, celor săraci argint și ceva bănuți, femeii sărace ținute de foame și care născuseră recent erau constrânse să alerge spre mâinile distribuitorilor având încă suferințele de pe urma durerilor nașterii, cu fețele palide și în dureri grele, aflând despre ele, minunatul a construit în diverse locuri din oraș șapte case de lăuzie²⁷, hotărând pentru fiecare din ele câte patruzeci de paturi cu așternuturi, în care a decretat ca fiecare femeie care naște să se odihnească șapte zile întregi și așa să se ducă acasă primind fiecare trei monede de aur.

8. Își făcea griji însă nu numai pentru cei săraci cu trupul, ci mai ales se îngrijea de mântuirea celor flămânzi cu sufletul. Fiindcă era în Alexandria un lac numit Mara²⁸, în care obișnuia să crească mult papirus, de care, tăindu-l, locuitorii aceluia loc se foloseau de el la ardere în loc de lemne. Iar copiii hărăziți să-l taie împreună cu bărbații care locuiau acolo lucrau fără reținere destrăbălarea sodomită, neavând casă de rugăciune, nici preot în genere, neascultând Scripturile și neîmpărtășindu-se cu dumnezeieștile Taine. Aflând de Dumnezeu răpitul²⁹ patriarh de această faptă fără de lege și întinăciune, a ordonat ca acei copii să fie îndepărtați de acolo, iar locuitorilor de acolo le-a construit case de rugăciune și, rânduindu-le preoți, i-a așezat să liturghisească și să învețe.

²⁷ *Lochokomeia*.

²⁸ Lacul/laguna Mareotis/Marea/Mara de 100 km (azi Mariut, doar 20 km), în vestul Deltei Nilului, separat de Mediterana de un istm îngust pe care în 331 î.Hr. Alexandru Macedon a construit drept orașul Alexandria, ulterior capitala regatului Egiptului elenistic al Ptolemeilor, iar din 30 î.Hr. a provinciei romane Egipt.

²⁹ *Theolēptos*.

9. Iar când Rasmiozan³⁰, comandantul sau generalul suprem al împăratului Chosroes³¹, a devastat toate Locurile sfinte ale Ierusalimului³² și această veste rea a ajuns la urechile de trei ori fericitului patriarh, când a auzit de această absurdă cutezanță, aflând că toate cele sfinte au fost predate focului, șezând jos a făcut tânguire ca unul din locuitorii acelor Locuri, jelind pustiirea lor nu o zi sau două, nici zeci sau douăzeci de ori de zeci pe atât, ci un an întreg neîmbăindu-se și suspinând cu amar, ambiționând să-l întreacă în tânguiri pe Ieremia care jelise cucerirea lui odinioară; tânguire³³ pe care n-a făcut-o, simplu spus, cum s-a nimerit, încât să fie dată uitării, ci se spune că a predat-o și scrisului.

³⁰ Rasmiozan („Căutătorul luptei”, în iraniană), numele dat în izvoarele armenе și bizantine generalului persan Farukhan sau Choream, supranumit Shahrbaraz, „Mistrețul regelui” Persiei. Alături de generalul Shahin, „Șoimul”, Shahrbaraz a condus cu succes operațiunile militare prin care persanii au cucerit între 611 și 619 tot Orientul Apropiat și Asia Mică bizantină, fiind însă înfrânți însă în contraofensiva bizantină condusă de Heraclios în anii 624–628.

³¹ Chosroes/Khosrow/Husro II Parvez, „Învingătorul” (590–628), fiul lui Hormizd IV (579–590) și nepotul lui Khosrow I (531–579), ultimul mare rege al Imperiului Iranian al Sasanizilor. Deși și-a dobândit tronul cu ajutor roman, a declanșat din 602 un lung război de cucerire a întregii părți orientale a Imperiului Roman ajungând până la Constantinopol. Înfrânt în anii 622–628 de contraofensiva de succes a lui Heraclios, care a ajuns în Mesopotamia, a fost detronat și asasinat, Imperiul Iranian slăbit sucombând în doar câțiva ani (636 și 641) sub loviturile invaziilor arabilor musulmani.

³² Ierusalimul a fost asediat și cucerit în mai 614 de armata persană a generalului Shahrbaraz împreună cu care luptau și contingente evreiești.

³³ Thrēnos.

Pe lângă asta, trimite acolo pe un oarecare Ctesipos, cel care conducea atunci mănăstirile de la mila a IX-a³⁴, bărbat foarte iubit de Dumnezeu, să vadă devastarea Locurilor sfinte din Ierusalim; și prin el trimite o mare cantitate de aur și mulțime de grâu, vin, untdelemn și legume, haine pentru laici și monahi și pentru bolnavi tot felul de alimente și a oferit multe animale de povară pentru a servi la transportul acestor lucruri de trebuință. S-a îngrijit mult nu numai de captivii din orașe, ci a fost cu multă grijă și față de cei din mănăstiri care suferiseră astfel de lucruri, mai ale din mănăstirile de femei; o mulțime din ele fiind distruse de persani și monahiile duse în captivitate cu miile, a trimis mult aur pentru ele și, reînregistrându-le, le-a restabilit pe toate în mănăstiri. Aflând comandanții persanilor această extraordinară oferire și compasiune a celui pe drept cuvânt numit „Milostivul”³⁵ și dorind să-l vadă — „căci virtutea omului o respectă chiar și dușmanul”³⁶ —, ofereau bani lui Dion, care era atunci guvernator³⁷, ca să le îngăduie să-l vadă.

³⁴ Ennaton, colonie monahală alcătuită din chilii și mănăstiri de diverse dimensiuni și afiliere, situată la 14 km sud-vest de Alexandria pe drumul de coastă spre Cyrene (Libia). De aici se pleca și spre sud spre mănăstirile din Nitria și Sketis, și drept urmare era foarte frecventată de pelerini, călători și comercianți. Devenită și centru al monahilor antichalcedonieni refugiați din Palestina și Siria (aici au murit și au fost îngropați Sever al Antiohiei și Iulian al Halicarnasului) și reședință a patriarhilor copti antichalcedonieni, care aveau interdicție de a intra în Alexandria.

³⁵ Ho eleēmōn.

³⁶ Grigorie Teologul, Cuvântarea 43 la Vasile cel Mare 51; PG 36, 561.

³⁷ Archonti.